

Foto links: De brand in de afvalberg van TS Metals zorgt voor grote gitzwarte rookwolken.

Foto onder: Een medewerker van het RIVM neemt een grasmonster.

BOT-mi in actie bij dioxine incident Coevorden

Het Beleids Ondersteunend Team milieu-incidenten (BOT-mi) krijgt begin mei 2009 een melding dat er mogelijk gevaarlijke stoffen zijn vrijgekomen in Coevorden. Op dat moment woedt daar een grote brand bij afvalverwerker TS Metals, waarbij een grote hoeveelheid ijzer, kunststof en metalen in vlammen opgaan. BOT-mi bestaat uit deskundigen van twaalf gespecialiseerde organisaties rondom ongevallenbestrijding en gevaarlijke stoffen die hulpverleners en gemeenten kunnen adviseren op het gebied van milieu incidenten. BOT-mi kan worden opgeroepen via het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM). „De hulpverlening en crisisorganisaties kunnen hun voordeel doen met ons advies. Helaas weet nog niet iedereen ons te vinden”, aldus Jolanda Roelofs, crisiscoördinator bij de VROM Inspectie (VI).

De brand bij de afvalverwerker TS Metals ontstaat op 13 mei rond 12 uur 's middags als een berg met onder meer oud ijzer, kabels en autobanden vlam vat. Er ontstaat een enorme zwarte rookwolk die in de wijde omgeving zichtbaar is. TS Metals is gevestigd op een afgelegen industrieterrein, anderhalve kilometer van bewoond gebied. „De windrichting was zuidoost, richting agrarisch gebied. Dus geen direct gevaar voor de bevolking”, vertelt Jan Buurman, crisiscoördinator van de gemeente Coevorden. De gitzwarte rook is voor de brandweer reden om verschillende metingen te verrichten. „Daaruit kwamen geen schokkende zaken naar voren.” De brandweer heeft echter maar beperkte meetapparatuur en kan niet alles meten. De neerslag van de rook komt terecht op het land rondom TS Metals dat door agrariërs wordt gebruikt voor onder andere het weiden van dieren en het oogsten van wintervoer. De brandweer is bang dat er zware metalen in het gebied zijn terechtgekomen en neemt daarom 's avonds contact op met het RIVM. „Vanwege het late tijdstip en de invalende duisternis was het voor ons te laat om ter plaatse monsters te gaan nemen. Aangezien er bij de zaak verschillende aspecten speelden, hadden we de expertise van andere instituten

nodig zoals KNMI en RIKILT, een onafhankelijk instituut dat onderzoek doet naar de veiligheid en gezondheid van voedsel en diervoeders. We hebben daarom de brand gemeld bij VROM, zodat het Beleids Ondersteunend Team milieu-incidenten (BOT-mi) ingeschakeld kon worden”, vertelt Cisca Stom van het RIVM. De gemeente Coevorden is tot dat moment nog onbekend met het fenomeen BOT-mi. „Het was voor ons de eerste keer dat we met het team gingen werken. Ik had er eerlijk gezegd nog nooit van gehoord. Het team is dan ook ingeschakeld op advies van de brandweer”, vertelt Buurman van Gemeente Coevorden. VROM is bekend met het probleem. „BOT-mi heeft een convenant gesloten met alle veiligheidsregio's, maar de gemeenten weten ons nog niet echt te vinden. Dit is jammer, want in geval van een milieu-incident kunnen ze juist voordeel doen met ons advies”, vertelt crisiscoördinator bij de VI, Jolanda Roelofs.

BOT-mi

Diezelfde avond wordt BOT-mi operationeel. Het is een virtuele organisatie, die 24 uur per dag bereikbaar is en binnen een kwartier operationeel kan zijn. „De leden hoeven niet bij het incident

aanwezig te zijn, maar loggen in via de afgeschermd website Icaweb waar ze tekst en uitleg krijgen over het incident”, vertelt Jolanda Roelofs. Het BOT-mi wordt geleid door een teamleider en een operationeel secretaris. De teamleider houdt samen met de operationeel secretaris contact met het crisisteam ter plaatse en brengt in kaart welke vragen er zijn en welk instituut van BOT-mi ingeschakeld moet worden om de vragen te beantwoorden. „Aan BOT-mi partner KNMI stel ik meteorologische vragen. Bijvoorbeeld hoe de wind op dat moment staat in Coevorden en wat de weersverwachting is voor de komende acht uur”, vertelt Roelofs. De instituten kunnen op de website van Icaweb direct antwoord geven op de aan hen gestelde vraag en dat koppelt de teamleider weer terug aan de vraagsteller. Roelofs is tijdens dit incident de operationeel secretaris van het BOT-mi. Na het binnenkomen van de melding neemt Roelofs direct contact op met de gemeente om zoveel mogelijk gegevens te krijgen over de brand. Om een beeld te krijgen van het incident zoekt Roelofs via Google naar foto's van de brand. „Ik zag allemaal gitzwarte rookwolken, en het bleek dat de deeltjes van de opgebrande materialen in de omliggende weilanden lagen. Het is jammer dat we niet eerder waren ingeschakeld, want hoe eerder er monsters kunnen worden genomen des te beter het is.” Het RIVM geeft via BOT-mi nog die avond het advies om uit voorzorg geen vee te laten grazen op weilanden die onder de rookpluim hebben gelegen.

MOD

De volgende dag, op 14 mei, stuurt het RIVM, namens BOT-mi, de Milieu Ongevallen Dienst (MOD) naar

>>

Coevorden. Dit team krijgt de opdracht om het land rondom TS Metals dat onder de rookpluim heeft gelegen te onderzoeken op eventuele blootstelling van gevaarlijke stoffen uit de neergevalde rook. Het gaat om een gebied van meer dan één kilometer doorsnede. De MOD beschikt over speciale meetwagens en heeft een mobiel laboratorium, zodat een aantal analyses van de monsters direct in het lab ter plaatse uitgevoerd kan worden. De MOD zoekt contact met de Adviseur Gevaarlijke Stoffen (AGS) van de brandweer om alle meetgegevens, locatiegegevens en informatie over de brand door te nemen. Met behulp van BOT-mi partner KNMI heeft de MOD direct de juiste meteorologische data voorhanden van de dag ervoor. „Met alle gegevens die we voor handen hadden kon er een meetstrategie worden gemaakt”, vertelt Stom van het RIVM. De MOD neemt op verschillende plekken gras- en veegmonsters. „Één grasmonster is 150 meter bovenwinds genomen. De overige drie grasmonsters zijn in het effectgebied genomen op 100 meter, 300 meter en 1200 meter van de brandhaard”, aldus Stom. De monsters worden door het RIVM onderzocht op onder andere zware metalen en polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK). Voor de analyse van dioxine schakelt RIVM BOT-mi collega RIKILT in. Al snel heeft RIVM de uitslag van de analyses. „Er waren in de monsters geen hoge waarden van metalen en PAK gemeten”, vertelt Stom. Het wachten is dan op de uitslag van de dioxinemonsters. Een analyse die twee dagen in beslag neemt.

Inschakelen VWA

Op zaterdag 16 mei, twee dagen na de metingen, heeft RIKILT de cijfers over de dioxineanalyse. „Er waren verhoogde concentraties dioxine aangetroffen in het gebied”, aldus Roelofs. Binnen een straal van een kilometer is er zoveel dioxine gemeten, dat dit zelfs de veevoedernorm overschrijdt. „De hoogst gemeten waarde is 258 ng TEQ/kg (nanogram Toxische Equivalenten per kilogram), op een afstand van honderd meter van de brandhaard. Op ruim een kilometer zien we een gehalte van 3,2 ng TEQ/kg, en dan nog wordt de EU veevoedernorm van 3 pg TEQ/g melkvet (picogram Toxische Equivalenten per gram) overschreden”, aldus Roelofs. BOT-mi schakelt daarom ook de

Voedsel en Waren Autoriteit in (VWA). Als de koeien namelijk tijdens en na de brand in het effectgebied hebben staan grazen en/of voer van het besmette land hebben gekregen, betekent dit dat de dioxine accumuleert in het dier en uiteindelijk via de melk wordt afgevoerd. „Er ontstaat dan een risico dat te hoge gehalten in de melk worden gevonden en de melk niet gebruikt kan worden in de consumptieketen”, aldus Edwin Vries van de VWA. „Hoeveel dioxine er in de melk komt, hangt onder andere af van de hoeveelheid ‘verontreinigd’ voer dat het dier heeft gegeten. Krijgt het dier naast ‘verontreinigd’ voer ook ander voer te eten dan verloopt de accumulatie van dioxine erg langzaam en zijn de gezondheidsrisico’s geringer.” De VWA kan de boeren niet verplichten hun melk weg te laten lopen. Tenzij er natuurlijk resultaten van de melk bekend zijn die daartoe aanleiding geven. Vries: „We kunnen alleen vrijblijvend advies geven. Het is aan de melkfabrieken, die de melk verwerken, om te beslissen of ze de melk gaan gebruiken of niet. Wel heb-

ben we gevraagd om de melk van deze veehouders extra te controleren op aanwezigheid van dioxines.” Uiteindelijk is de melk van twee melkveehouders toch preventief vernietigd.

Voorlopig advies

Naar aanleiding van deze cijfers van het RIVM en RIKILT en VWA komt het BOT-mi met een nieuw advies voor de agrariërs in het ‘besmette’ gebied. Stom: „De veehouders uit het gebied moesten hun vee binnenhouden. Het voer dat de agrariërs tijdens of na de brand van het land hadden gehaald, kon in verband met mogelijke besmetting van dioxine beter niet gebruikt worden.” De gemeente Coevorden neemt het advies van het BOT-mi over en besluit de vier agrariërs, wiens huis en land in het bewuste gebied liggen, te informeren via een mailing.

„Ik ben die zaterdag zelf op pad gegaan en heb de mailing persoonlijk afgeleverd. De boeren hadden zelf al zo’n vermoeden dat het ruwvoer dat ze tijdens en na de brand van het land hadden gehaald giftig was en hadden

dit voer apart gelegd." Het maken van de mailing is door de gemeente ter plekke bedacht. „We hebben namelijk geen draaiboek liggen voor zo'n incident." Buurman moet ook aan de slag voor de naburige gemeente Hardenberg. De rook is namelijk precies in een randgebied terechtgekomen van twee gemeenten. „Twee agrariërs vielen onder gemeente Hardenberg. We hebben toen afgesproken met de gemeente Hardenberg dat wij de zaak verder zouden afhandelen. Wel hebben we de gemeente continue op de hoogte gehouden van de stand van zaken." Er wordt vrij snel door de gemeente een persbericht opgesteld waarin al het nieuws over het incident staat vermeld. „Er was geen paniek bij de burgers. Wel zijn er indianenverhalen in de media verschenen waarin werd beweerd dat de groente uit de volkstuintjes, die dichtbij de brandhaard lagen, besmet zouden zijn. Dit was niet het geval. De tuintjes lagen namelijk niet benedenwinds en op voldoende afstand. Deze geruchten hebben we zo snel mogelijk

ontkracht, door actief te reageren", vertelt Buurman.

Nieuwe meting

In de periode na de brand regent het veel in en rond Coevorden. Stom: „Onze theorie was dat als het veel regende, de dioxine sneller van het gras zou verdwijnen. De MOD is daarom op 21 mei, op Hemelvaartsdag, opnieuw metingen gaan verrichten in het effectgebied om te kijken of de dioxinenormen nog steeds werden overschreden." In het weekend krijgt het BOT-mi de resultaten van de nieuwe dioxinemonsters. „De theorie klopte, alleen op 300 meter afstand van de brand was nog sprake van een overschrijding van de dioxinenorm. De rest van het land mocht weer beweiden worden", aldus Stom. Buurman maakt opnieuw een mailing met de laatste stand van zaken en gaat weer persoonlijk bij de boeren langs om het goede nieuws te vertellen. „Dit betekende ook dat BOT-mi kon worden opgeheven. Wel is er nog nazorg geweest: het incident is met de gemeente en de

veiligheidsregio geëvalueerd en de boeren hebben van het RIKILT en VWA voorlichting gekregen over dioxine en de gevolgen hiervan voor hun vee", vertelt Roelofs. Naderhand heeft het VWA ook nog monsters genomen van het ruwvoer dat na de brand is binnengehaald. „De resultaten daarvan waren geruststellend. Het voer mocht worden gebruikt", vertelt Buurman.

De gemeente Coevorden is positief over het BOT-mi. „We hebben erg veel aan BOT-mi gehad. Mochten we in de toekomst ooit een vergelijkbaar incident krijgen, dan schakelen we BOT-mi meteen in." Een paar maanden later is er een grote brand bij een garagebedrijf in Emmen. Buurman: „Ik heb mijn collega's daar gebeld en gewezen op het bestaan van BOT-mi en onze ervaringen met het team. Uiteindelijk is BOT-mi daar ook in actie gekomen."

Een overzicht van de plaatsen waar het MOD monsters heeft genomen.

